

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՔՆԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ժ .

ՈՂԷ 'ի վերայ վաղաժեռի՝ որդւոյ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ քնարը կ'երևայ թէ աւելի ճարտար երգած է գերեզմանաց վրայ քան խրախանաց մէջ . կամ մանաւանդ աւելի շատ զարկած է տրտմութեան թեւերն քան թէ ուրախականքն . կենաց սկզբնաւորութեան հանդէսներն շուտով կը մոռցուին , կենաց վերջին հանդէսը անմոռանալի կը մնայ : խորածին մանկան վրայ երգ մը չենք գտած հայկական քնարին յիշատակարանաց մէջ , իսկ նորահաս մանկանց տարածամ մահուանը վրայ՝ խիստ շատ ասոնցմէ մէկն այս անգամ հոս կը հրատարակեմք , որ ազգային և ռամկական երգոց կարգն ալ կ'անցնի , այն ոճով գրուած ըլլալուն համար :

Ո՛վ գեղեցիկ եւ նազելի
Եւ ոսկեհատ յոյժ ցանկալի ,
Ղանացիր 'ի մէջ յանկարծակի ,
Երբ զծնողս խեղճ ու լալի .
Իմ գեղեցիկ քաղցր աղաւնի
Թաւ լայն կարմիր մանեակ ոսկի ,
Թըռեար 'ի մէջ յայսրմ ժամի
Տարակուսեալ կամք 'ի յերկրի :
Իմ քաղցրաձայն ձագ պրլպրլի ,
Ուրախութիւն այգեստանի ,
Ղու լըռեցեր յանկարծակի
Եղաք քան զխուլ որ ոչ խօսի :
Ե՛ք քաղցրաձայն ձագիկ դաշտաց ,
Սիրուն արտուտ այգեստանեաց ,
Ենայտ գնացիր մեզնէ յանկարծ .
Տրտում կարօտ կամք միշտ 'ի լաց :
Իմ կանաչգոյն թութակ հաւիկ
Օ երգ բանաւոր բարակ-խօսիկ ,
Ղու խօսելիք ընդ մեզ քաղցրիկ ,
Ձայն քո լըռեաց , եղաք լըռիկ :
Իմ ծիծեռնիկ ձայնիւ ճրլվող
Նըվըռալով գարնան բերող ,

Վաղցր ձայնիւ ուրախացող ,
Ղանալով 'ի տապ եղաք 'ի դող :
Իմ նըշենի ծառ կանաչեալ
Սպիտակափայլ ծաղկով լըցեալ ,
Ի կարկըտէ թօթափեցար
Տերեւաթափ դատարկացար :
Իմ նըռնենեաց տունկ ցանկալի
Կարմրածաղիկ եւ զուարճալի .
Նարեալ հողմով ընդ կարկըտի ,
Թօթափեցար անկար յերկրի :
Իմ քաղցրատես ծաղիկ դաշտաց
Ենուհ հոտով ըզմեզ լըցած ,
Երբ չորացար զերդ չորացած
Որպէս ըզխոտ վերայ տանեաց :
Սա՛հն որ երեկ յանկարծակի
Եառ զորդիդ իմ սիրելի ,
Երբ ըզծնողս խեղճ ու լալի ,
Եմբխիթար վերայ երկրի :
Ենմեզ գառնուկըս տառապէր
Ի խիստ ցաւէս յոյժ տաքնապէր ,
Նայէր ողորմ եւ արտասուէր
Եղիս ծնողացն խորովէր :
Նայէր առ ծնողն եւ արտասուէր
Եղի ողորմ աղաղակէր .
Սեկնէր զթեւիկն եւ տարածէր ,
Վարչէր զօտկունքն դարձեալ պարզէր :
Նայէր 'ի ծնողս թէ ինձ հասէք
Յայս խիստ ցաւէս ազատեցէք ,
Ի մահուանէ զիս փրկեցէք ,
Թէ ոչ՝ այլ զիս ոչ տեսանէք :
Տարակուսեալ յոյժ տխրալի
Ողբան ծընողքն անյուսալի .
Ձարակ չունիմք վերայ երկրի ,
Ձարն է Երտուած , ինքն ողորմի :
Յայնժամ տղայի շունչն քաղուի ,
Ղայն երեսացն թառամի ,
Եղսն յաչերացն պակասի ,
Որպէս զկտրեալ ծաղիկ ցամբի :
Եյն քաղցրախօս լեզուն կապի ,
Եւ ոսկետուփ բերանն փակի .
Ոսկեգինդ ականջն խըցի ,
Հոտոտելիքն խափանի :
Ոսկեթել վարս գլխուն կախի ,
Երծաթափայլ տեսքն խամբի ,
Սաջուռ բաղկիկն դադարի ,
Ձեռքն 'ի սրտին կըցեալ կապի :
Կաքաւաքայլ ոտքն դադրի ,

Սրբունքն և բարձրն կարկամի .
 Սարմնոյ շարժումն անշարժի ,
 Սէջքն 'ի յերկիր կրցեալ՝ մեռնի .
 Եւ տիրելիքն ամենեքին
 Ի ան ընդ ծնողայն և աղաղակէն .
 Օյուսոյ ումէտն հատանեն ,
 Փառք լստուծոյ վերագոչեն :
 Սարմինն 'ի հող իջեալ թաղի ,
 Հոգին յերկինս վերափոխի ,
 Ի ուսեղինաց դասն իսառնի ,
 () րհնէ ըզտէն ամենայնի :

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Է .

Հռովմայեցոց աշխարհաշաղ-թիւնները :
 Սորաբոն , Պլենիոս , և նոյն դարուն յիշա-
 տաւաց արժանի մարդիկը : — Իպպաղոս և
 Շընաառ-թիւն լսրիանոսի :

ԼՂԵՔՍԱՆԴՐԻ Եւ իր յաջորդացը յաղ-
 թութիւններով յաջող առիթ մը բա-
 ցուած էր աշխարհագրութեան յառա-
 ջադիմութեանը , բայց նորանոր քաղա-
 քական փոփոխութիւնները անոնց ար-
 գելք եղան : Հռովմայեցիք իրենց իշ-
 խանութիւնը բոլոր իրենց ծանօթ
 եղած երկիրներուն վրայ տարածե-
 ցին . Լսլանտեան ուկրանոսէն մինչև
 Պարսից ծոցը , Բրիտանիայէն մինչև
 Եգիպտոս այն մեծազօր ինքնակալու-
 թիւնը տիրած էր : Եւ թէպէտ Հռով-
 մայեցիք նուաճած ազգաց ազատութե-
 հոգւոյն հետ կը ջանային ծովային ճա-
 նապարհորդութեանց հոգին ալ մարել ,
 բայց մէկալ կողմանէ իրենք ցամաքին
 վրայ ըրած յարձակումներէնով աշխար-
 հագրաց քննութե՛ շատ նիւթ եր բացին ,
 մանաւանդ դէպ 'ի հիւսիսային երկիրնե-
 րը ըրած յարձակումներէնովն : () յու-
 լիոս Սեսար բոլոր Պաղղիոյ տիրեց ու
 մինչև Բրիտանիոյ ներսերը յարձակե-
 ցաւ և այն երկիրներուն վրայ շատ ճիշդ
 և ստոյգ տեղեկութիւններ տուաւ որոնք
 մինչև մեզի հասան : Ի վերայ այս ար-
 մենայնի Հռովմայեցւոց յաղթութիւն-

ներովը աւելի մինչև ան ատենի ծա-
 նօթ եղած երկիրները ստուգուեցան
 քան թէ նոր երկիրներ գտնուեցան :
 Հին աշխարհագրաց տուած առասպե-
 լախառն տեղեկութիւնները քննուեցան
 ու սուտումուտ առասպելներէն զտուե-
 ցան . և բոլոր այս ստուգութեանցը ար-
 դիւնքը Հռովմայեցւոց մատենագրացն
 է , որոնց մէջ ամենէն անուանին է
 Սորաբոն , թէպէտ և () յոյն է և յունա-
 ղէն գրեց : Ինքը () գոստոս կայսեր ժա-
 մանակին աշխարհագրական ստուգու-
 թեանցը վրայ ճիշդ գաղափար մը կու-
 տայ իր գրուածոցը մէջ , որոնցմով կ'ի-
 մացուի թէ Լըքսանդրէն վերջը 400
 տարուան մէջ որչափ յառաջագիմու-
 թիւն ըրեր էր այս աշխարհագրական
 ուսմունքը :

Սպանիոյ վրայ խօսելու ատեն շատ
 հետաքրքրական տեղեկութիւններ կու-
 տայ Լստալուսիա գաւառին բնակչացը
 վրայ , որ Սպանիոյ հարաւային կողմը
 կ'իյնայ : Իսոնք Դաւր կամ Դաւր-
 դեֆ կ'ըսուէին , և Դաւրդեֆ ազգը կը
 կարծուէին , որոնք Սարքեդոնացւոց Սպա-
 նիա գաղէն առաջ ալ կը յիշուէին և
 մեծ տէրութիւն ունէին : Սորաբոն
 ասոնց համար խիստ կիրթ ժողովուրդ
 մ'է , կ'ըսէ , լեզունին ընդհանրապէս
 լատիններէն . իսկ բուն իրենց ազգային
 լեզուն որ ատեն մը շատ ծաղկած է
 եղեր , Սորաբոնի ժամանակ երթալով
 կորսուելու վրայ էր : Կրօնի կողմանէ
 () յունացմէ և Հռովմայեցւոցմէ շատ
 տարբեր էին . հին մատենագիր մը կ'ը-
 սէ թէ ասոնք թէպէտ և () յունաց կրթ-
 թութիւնը ունէին , բայց կարծիքի մը
 կողմանէ ուրիշ ամէն ազգերէ տարբեր
 էին . այս ինքն է կեանքը դժբաղդութի
 մը կը սեպէին և ընդհակառակն մահը
 երջանկութիւն . և երբոր մէկը մեռնէր՝
 տրտմելու տեղ մեծ նեղութեանէ մը ա-
 զատեցաւ ըսելով կ'ուրախանային :

Սորաբոնի ստորագրած համատա-
 րած աշխարհացոցին վրայ հիւսիսային
 վերջին երկիրը Լալանտան կը սեպուի .
 որովհետև սխալմամբ լալանտան Բրի-
 տանիոյ հիւսիսային կողմը դրած է ,